PANORAMA SOCIOLABORAL
GADESO
Una visió crítica a les anàlisis del mercat de treball balear

NÚMERO 15 MAIG 2014

SORTIR DE LA RECESSIÓ ECONÒMICA SENSE OCUPACIÓ QUE COHESIONI LA SOCIETAT?

*El número 15 de **Panorama Sociolaboral GADESO (PSG)** conté la lectura comentada* d'una selecció d' estudis i informes sobre el mercat laboral publicats des del 19 de novembre de 2013 -data de publicació del número anterior- i el tancament d'aquest número (13 maig de 2014). A l'hora de fer la tria d'informes la nostra atenció es centra especialment als que fan referència al mercat laboral de les Illes Balears, però sense menystenir els d'àmbit estatal, europeu i mundial.*

Des de la Fundació Gadeso insistim en la necessitat d'observar amb cura si el mercat laboral, després de sis anys de crisi, segueix sent un mecanisme de repartiment de renda generada i generador d'un grau acceptable de cohesió social o, dit en unes altres paraules, és fonamental esbrinar si tenir un treball és, encara ara, un garantia més o menys segura de no caure en una situació d'exclusió social. En aquest sentit, paga la pena observar com, alhora que alguns informes ens parlen d'una moderada recuperació macroeconòmica, augmenta la precarietat de les condicions laborals i, fins i tot, cada pic els fenòmens dels "working poors" (treballadors i treballadores pobres) i de les persones inocupables (persones amb carències estructurals de formació i d'habilitats laborals) comencen a ser trets ben presents en el mercat laboral espanyols i, òbviament, al de les Illes Balears.

No debades, el comissari europeu d'ocupació, d'afers social i inclusió, Lázló Andor, amb motiu del Primer de Maig d'enguany, afirmava: "Al segle XXI treballar hauria de ser sinònim de creativitat, participació, seguretat i respecte envers els treballadors. En canvi, actualment per a molta gent treballar significa inseguretat, una pressió a la baixa sobre els salaris i una cursa de mínims. Ara que l'economia mostra els primers signes de recuperació i l'atur ha començat a disminuir a Europa, hem de parar més atenció a les condicions de treball i a com millorar-les. Només podrem aconseguir un creixement sòlid i sostenible si impulsem la inversió, no tan sols en competències i infraestructures físiques, sinó també en les condicions de treball". Bons desitjos que, de moment, no són altra cosa que paraules protocol·làries.

*Com ja és habitual en aquesta publicació, una vegada comentats els diversos informes inclosos en el PSG, posam a la vostra consideració les conclusions i propostes que la Fundació Gadeso considera més rellevants. Avançam la que és, al nostre entendre, més important: En un futur immediat, **caldrà retornar a l'ocupació la seva capacitat d'inserció social, i abordar amb urgència la problemàtica de les persones que poden esdevenir inocupables**. En cas contrari, podem albirar una sortida de la recessió econòmica sense ocupació, amb uns mínims estendards de qualitat, i sense cohesió social.*

Clicant sobre els enllaços (en blau i subratllats) accedireu als distints estudis i informes

1.- ELS INFORMES DE CONJUNTURA DE 2013

Iniciam aquest *PSG* amb un seguit d'informes que analitzen el que va passar l'any 2013. El primer és el de **Tendències mundials de l'ocupació**, que cada any elabora l' OIT, que ens recorda que la problemàtica de l'atur, i especialment del que afecta a les persones joves, és un problema mundial de primer ordre.
Aterrant a casa nostra, hem de comentar l'**Informe anual de la CAEB sobre la conjuntura econòmica de les Illes Balears**, que ja ha esdevingut en un clàssic. Al document de la gran patronal de Balears és fan les habituals previsions de PIB però, com que a aquestes alçades ja s'han publicat les dades oficials i definitives d'aquest indicador macroeconòmic, el que més ens interessa és anotar que el balanç, en quant al mercat laboral, és purament descriptiu del valor quantitatius. S'afirma que "L'any 2013 va tancar amb un total de 340.575 afiliats a la Seguretat Social, suposant un increment interanual del 0,3%, mentre que el nombre d'aturats ascendeix a 91.215, un 4,8% inferior a 2012". El document de la CAEB no entra en cap anàlisi qualitatiu del mercat laboral illenc.

No obstant això, aporta dues informacions prou importants. 1.- El nombre de convenis registrats i dels quals es coneix la variació salarial pactada en 2013 és de 9, i afecten 3.017 empreses i a 13.374 treballadors. **La variació salarial pactada en els convenis fins a 31 de desembre de 2013 és del +0,59%** a Balears (+0,57 arreu d'Espanya). 2.- Durant 2013 es van tramitar un total de 326 expedients de regulació d'ocupació (ERO), que van afectar a 2.547 treballadors i treballadores a Balears, mentre que al conjunt de l'Estat, fins al mes de novembre, es van registrar 25.716 ERO que van afectar a 340.170 persones.

El segon dels informes que hem de comentar en aquest apartat és un altre clàssic,l'**Informe de la conjuntura laboral de 2013** que ens ofereix l'UGT de Balears. És un informe molt descriptiu de les principal dades laborals de l'any, com ara: a) Que la taxa d'atur estimat es situà l'any 2013 en un 22,38%, la qual cosa representa un descens de 0,88 punts. b) Que l'atur masculí (23%) supera el femení (21,73%) en 1,27 punts, tot i que també cal remarcar que la taxa mitjana d'atur femení es va reduir 2,62 punts en 2013 respecte de 2012, mentre que la taxa d'atur masculí va augmentar 0,67 punts. c) Que la mitjana d'atur registrat va ser de 82.282 persones. I d) Que, en termes absoluts, **les persones afiliades a la Seguretat Social amb contractes indefinits a temps complet representaren durant l'any 2013 el 42%** del total de les afiliacions, les afiliades amb contractes temporals a temps complet un 21,45%, les afiliades temporals a temps parcial un 11,42%, les afiliades indefinides a temps parcial, un 9,26; i, finalment, les afiliacions de fixos discontinus representaren un 13,41%. Aquestes dades de temporalitat són, sens dubte, les més cridaneres de l'informe anual de la UGT.

Seguim amb el de **Dades Trimestrals de CCOO de les Illes Balears**. Aquest es un document que fa un acurat anàlisi del tarannà del mercat de treball balear en el darrer trimestre de l'any 2013 i de les mitjanes del conjunt de l`any. Les conclusions són demolidores: Per una banda, l'ocupació es troba en uns nivells molt baixos que només milloren de manera tangencial, ja que la població ocupada es concentra en ocupacions temporals, amb un alt component d'estacionalitat. Per altra banda, la baixada de l'atur és fruit, en bona mesura, d'un descens de la població activa. Per acabar d'arrodonir l'anàlisi, el sindicat afirma que **les dades de contractació**

mostren una intensificació de l'ocupació extremadament flexible que és sinònim de salaris més baixos.

La **Revista de març 2014 de Conjuntura econòmica de les Illes Balears** que edita la Direcció General d'Economia i Estadística de la Conselleria d'Economia i Competitivitat del Govern de les Illes Balears és pot considerar el balanç oficial o, si més no, governamental de l'any passat. Tal vegada per això, en matèria laboral **només incorpora dades dels registres administratius** (TGSS, SOIB, OTIB) **i cap de l'INE, com ara l'EPA** que és la referència estadística en matèria laboral a la UE i a l'àmbit internacional. Tampoc inclou cap anàlisi dels motius pels quals l'atur registrat baixa. Val a dir que en el document del **Govern s'afirma que "l''any 2013 el creixement de les Illes Balears s'estima en un 0,3%, la qual cosa confirma la recuperació econòmica". Una afirmació contradictòria amb la informació de l'INE de la Comptabilitat Regional de 2013**.

Quant a resums de l'any 2013 referits a les Illes Balears, hem de citar els números 25 a 28 de la publicació ***TEMES SOCIOECONÒMICS GADESO***. Els títols són prou il·lustratius: **2013: l'últim any de millora de les pensions públiques?**, **2013: L'any de la pobresa laboral**, **Sortir de la crisi sense la classe mitjana?** i **Els treballs de cura, encara cosa de dones**.

Per acabar els informes referits a l'any 2013 proposam l'**Informe anual de InfoJobs i ESADE**. La panoràmica que ens ofereix no és optimista: En el conjunt de l'Estat**, la evolució d'alguns indicadors macroeconòmics és positiva, però l'economia real no millora i l'ocupació concentra totes les preocupacions,** i afegeix que arreu de l'Estat Espanyol quatre de cada 10 **persones de menys de 30 anys no arriba ni a "mileuriste"**.

Pel que fa als primer mesos de 2014, hi ha poca cosa publicada. No obstant, el deteriorament del mercat laboral del conjunt d'Espanya és pot observar a la **recopilació de dades** i als **anàlisis** de l'empresa d'intermediació laboral **InfoJobs** i, a les Illes Balears, en el número 32 de ***TEMES SOCIOECONÒMICS GADESO***, que analitza l'EPA del primer trimestre d'enguany sota el títol de **Baixa la taxa d'ocupació i augmenta la precarietat laboral**.

2.- INFORMES MONOGRÀFICS

A l'apartat de monogràfics hi comentam una variada selecció de publicacions. Començam amb dues que s'han publicat entorn al 8 de març: **Les dones i el mercat laboral balear, any 2013** és una monografia del sindicat CCOO que, encara que sigui amb dades de 2011, allò més interessant que ens aporta pot ser el seguit de dades sobre les desigualtats salarials home-dona. A tall d'exemple**: Les dones guanyen de mitjana -3.811,4€ menys que els homes i, per tant; el sou mitjà d'una dona és tan sols el 83,6% del sou mitjà d'un home**. La segona monografia que suggerim, que també es va publicar amb motiu de Dia Internacional de la Dona de 2014, és un **Temes Socioeconòmics GADESO** titulat **La precarietat té cara de dona**. Caldria ressaltar, entre moltes altres, les següents informacions: 1.- En els sis anys de crisi **la població aturada femenina ha crescut un 129,3% i la taxa d'atur femení un 11,34%**. 2.- L'any 2013 acabà amb una taxa d'atur femení de llarga durada del 10,49%. La taxa masculina tot just supera a la femenina en un 0,5%. 3.- A l'any 2013 **el percentatge de dones assalariades amb jornades parcials fou del 21,1% i gairebé triplicà al percentatge d'homes**.

El següent monogràfic a destacar és el publicat per la Fundación 1 de Mayo sobre un assumpte cabdal: **La taxa de protecció per desocupació** del primer trimestre de 2014. Pel que fa a les Illes Balears, val a dir que, segons aquest informe, **solament un de cada tres aturats percep prestacions, és a dir, un 38,7%.**

Incorporam en aquest apartat de monogràfics l'informe de la consultoria INFORMA D&B S.A. sobre **demografia empresarial abril 2014**. Tot i ser una informació molt conjuntural, és molt interessant observar el tarannà del teixit empresarial. A les Illes Balears durant els primers mesos de l'any la creació d'empreses ha baixat un -6,71% en relació a l'any anterior, i les dissolucions empresarials també han tingut una baixada, concretament del -5,38%. En conseqüència, **l'any comença amb un saldo negatiu en quant a demografia empresarial**.

Tancam aquest apartat amb un treball titulat **Discapacidad, estudios superiores y mercado de trabajo. Barreras de acceso y repercusión en la inserción laboral**. És un informe d'àmbit estatal i amb poca informació de les Comunitats Autònomes, però referit a un tema prou important i massa vegades oblidat. Les autors i les autores no s'estan d'afirmar que es constata la millora de la situació quant a l'accés i la permanència de les persones amb discapacitat en els estudis superiors, tot i que persisteixen les barreres i dificultats que troba l'alumnat amb discapacitat. Aquest fet té lògicament repercussions posteriors en la inserció laboral de les persones amb discapacitat"

3.- INFORMES SECTORIALS

Dos són els documents que podem incloure en aquest apartat, un sobre turisme, i l'altra del sector comerç.

El primer és l'**Informe d'Abril 2014 de Exceltur** que fa una valoració dels resultats turístics del primer trimestre de 2014. El balanç empresarial del primer trimestre de 2014 és, en termes globals, moderadament positiu ja que el 52,3% de les empreses turístiques espanyoles van elevar vendes i el 45,0% els seus resultats, segons l'Enquesta de Confiança Empresarial d' Exceltur. Però en el cas concret de Balears les perspectives de resultats son dolentes. A tall d'exemple, anotarem que en el sector d'allotjament el 54,3% d'empresaris contesta que mantindran resultats, el 37,2% que els empitjoraran i només el 8,5% confia en millorar-los. **En matèria d'ocupació laboral no s'albira cap millora**.

El segon informe a comentar és la monografia inclosa a la ja citada **Revista de març 2014 de Conjuntura econòmica de les Illes Balears** (a partir de la pàgina 82) amb el títol "**Evolució recent de l'activitat del comerç a les Illes Balears**". Durant l'any 2013 la població ocupada (no exclusivament l'assalariada) al comerç illenc gairebé ha recuperat el volum que tenia l'any 2008. El que no ens diuen els autors és com s'ha aconseguit aquest resultat. Però ens donen una pista a l'afirmar que l'any 2011 "**l'import dedicat a la remuneració dels assalariats del sector del comerç a les Illes arriba a 1.494 milions d'euros. Aquesta quantia representa, respecte del 2008, una davallada del 6,5 %**".

4.- PERSPECTIVES

Pel que fa als informes de perspectives començam amb l'**Informe d'Abril 2014 d' Exceltur**, que varem mencionar en l'apartat de monografies, i que, a més de l'anàlisi del que ha passat en el primer trimestre de 2014, incorpora les perspectives empresarials pel segon trimestre de l'any. Per a les Balears les perspectives de negoci són positives en tots els subsectors. Malauradament, les perspectives sobre mercat laboral són extraordinàriament genèriques ("les bones perspectives sobre la creació d'ocupació es mantenen") i són referides al conjunt d'Espanya.

Un altre informe prou interessant, tot i que tingui un àmbit generalista i estatal, és l'anomenat **Guía del Mercado de Trabajo 2014. Un análisis global de tendencias y salarios en España**, realitzat per la multinacional britànica Hays i l'Institut Business School. Dues són les informacions més rellevants: 1.- Que els perfils professionals més cercats seran els de vendes i comercials, seguits pels d'enginyers i informàtics. 2.- En matèria retributiva, **la meitat de les empreses va congelar els salaris durant l'any 2013, i només una de cada quatre va augmentar els salaris de les seves plantilles. Una tendència que sembla es mantindrà durant l'any 2014**.

Un tercer informe de perspectives és una enquesta realitzada per l'empresa d'assegurances Genworth Financial que, sota el títol **Hacia la recuperación de la demanda interna: factores de aceleración**, ens ofereix un panorama ple d'incerteses. Els experts consultats afirmen, a tall d'exemple, que **durant l'any 2014 la creació d'ocupació serà molt tímida** o que **més de la meitat dels espanyols i espanyoles pensen que el seu pròxim treball estarà pitjor remunerat que l'actual**.

5 .- INFORME RECOMANAT

A ***PSG*** solem acabar suggerint la lectura d'un informe d'àmbit estatal, europeu o internacional que tingui relació directa o indirecta amb el món laboral i que, per les raons que siguin, no s'ha inclòs en els apartats anteriors de la publicació. En aquesta ocasió en recomanam dos: el **3er Observatorio de seguimiento de la Reforma Laboral de 2012** i el dossier de l'Informe Mensual d'abril del servei d'estudis i anàlisis econòmics de La Caixa titulat **Mercat laboral: canvis estructurals i crisi econòmica**, dos treballs imprescindibles per copsar les tendències del mercat laboral global i local.

6 .- CONCLUSIONS I OPINIÓ DE LA FUNDACIÓ GADESO

➔ La recopilació d'informacions i anàlisis d'aquest número de ***Panorama Sociolaboral GADESO*** permet afirmar que, malgrat hi hagi alguns indicadors macroeconòmics que milloren, la recuperació econòmica és plena de corbes i, alhora, l'ocupació de qualitat segueix en forta recessió.

➔ L'atur segueix sent el problema més punyent de l'actualitat sociolaboral. Alguns dels informes analitzats adverteixen que Espanya trigarà entorn a 20 anys en recuperar l'ocupació perduda amb la crisi i, fins i tot, n'hi ha que pronostiquen que duran l'any 2014 continuarà la destrucció real d'ocupació.

➔ L'estratègia de competitivitat basada, gairebé únicament, en precaritzar les condicions de participació en el mercat laboral (massiva presència de contractes temporals, de jornada parcial i fixos discontinus) i en la reducció dels costos laborals (congelacions i reduccions salarials, rebaixes de cotitzacions socials) perllonga el període recessiu de l'economia i agreuja la crisi social. És una estratègia que provoca una forta incertesa sobre l'ocupació, la qual cosa incentiva l'endeutament de les famílies, paralitza el consum i accelera l'empobriment de les classes mitjanes i mitjanes-baixes.

➔ Allò més singular d'aquesta crisi és l'aparició amb força de la figura del treballador pobre, és a dir d'aquella persona que encara que tingui treball no té una retribució salarial suficient per poder cobrir les necessitats bàsiques això el situa en risc de pobresa relativa. La cada vegada major existència d'aquest tipus de relació laboral -o de treball autònom- en el mercat laboral illenc, qüestiona el valor de la integració laboral com a eina d'inserció social i per garantir unes condicions de vida mínimament dignes.

➔ Per això, un dels reptes més importants del futur immediat serà augmentar els estàndards de qualitat de l'ocupació i incentivar renovats mecanismes d'ocupabilitat per a la població parada de llarga durada. Dit en altres paraules, caldrà retornar a l'ocupació la seva capacitat d'inserció social, i abordar amb urgència la problemàtica de les persones inocupable